

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

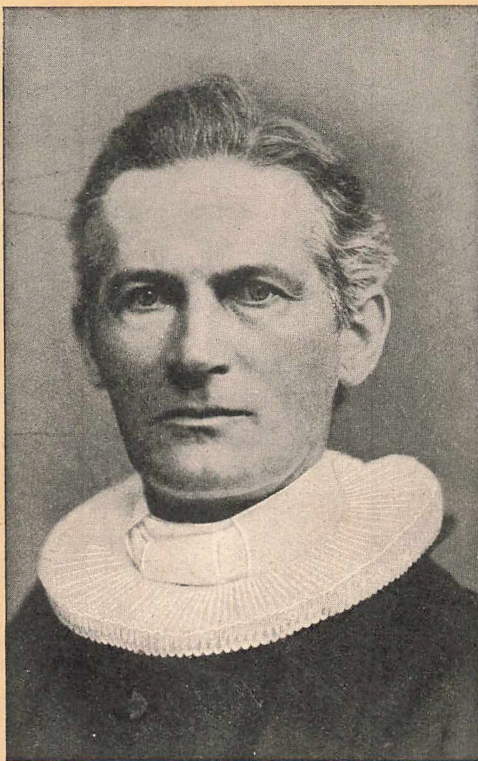
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

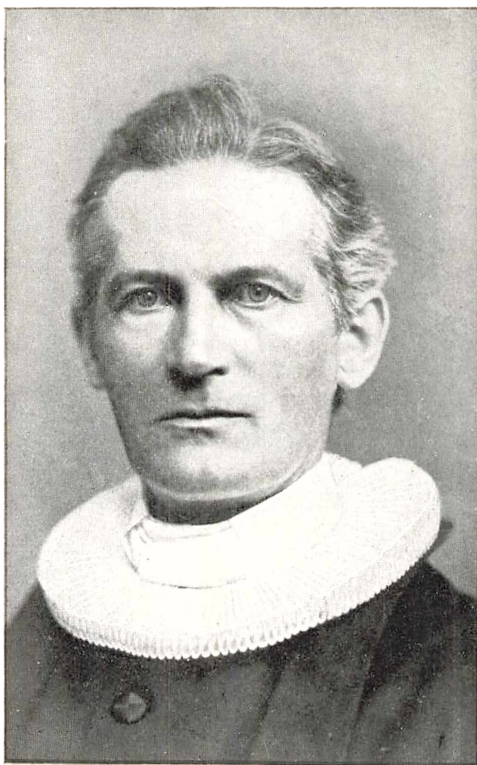

RUDOLF FRIMODT

FOREDRAG HOLDT VED DEN INDRE MISSIONS
SOMMERMØDE I SVENDBORG 17 JUNI 1915 AF

I. STEEN

Sognepræst ved St. Andreas Kirke

*Dr.
Primodt*

RUDOLF FRIMODT

FOREDRAG HOLDT VED DEN INDRE MISSIONS
SOMMERMØDE I SVENDBORG 17 JUNI 1915

AF

I. STEEN

Sognepræst ved St. Andreaskirke

2det Oplag.

KØBENHAVN
J. FRIMODTS FORLAG
1915

FORORD

DETTE foredrag, som blev holdt ved den Indre missions sommermøde i Svendborg d. 17de Juni 1915, udgives dels fordi jeg fra forskellige sider har fået opfordring dertil, dels fordi Steins biografi af Frimodt for længst er udsolgt i boghandelen, og dels fordi jeg derved måske kunde afbetale lidt på den taknemlighedsgæld, hvori jeg står til den mand, der har haft den største betydning for mit liv.

Foredraget foreligger i en noget udvidet form. Af trykte kilder er foruden Steins bog benyttet: P. Krag: *Frimodt som præst og troende kristen*, Dalhoff: *R. Frimodt (i Diakonissestiftelsens almanak 1888)* og *Taler og sange ved R. Frimodts jordefærd i St. Johanneskirke*.

I. STEEN

NÅR jeg efter opfordring fra bestyrelsen for »Kirkl. forening for den indre mission i Danmark« skal tale i denne forsamling i anledning af den københavnske indre missions 50 års jubilæum, lå det jo nær at give en fremstilling af landmissionens andel i den københavnske missions stiftelse, forhandlingerne mellem Beck og Blædel og Frimodt, de første famlende missionsforsøg med forsamlinger, arbejdet for faldne kvinder, Søndagsskole, osv. Men dels vilde et foredrag om det emne nødvendigvis blive tynget af et ret tort statistisk stof, dels har jeg for nylig givet

en fremstilling deraf i 1ste del af festskriftet: »Kirkelig forening for indre mission i København 1865—1915 ved J. Steen og H. Hoffmeyer«. Jeg har derfor valgt her at tale om den mand, der var formand for og sjælen i den københavnske indre missions virksomhed i de første 15 år, *Rudolf Frimodt*. At give en i det enkelt gående udvikling af hans liv og hans virksomhed i kirkens og den indre missions tjeneste, lader sig ikke gøre i et enkelt foredrag. Men jeg vil efter en kort fremstilling af hans liv og gerning forsøge at give en skildring af hans personlighed som *præst* og *menneske*, idet jeg minder om ordet: Kommer Eders vejledere i hu, som har forkyndt Eder Guds ord, og når I har set udgangen af deres vandel, da efterligner deres tro! (Hebr. 13,7).

Rudolf Frimodt blev født juleaften 1828 på Birkendegård under Lerchenborg, hvor hans fader var godsforvalter. Han var den tredie af 11 børn. Om hans tidligste barndom har han selv skrevet, at det kneb med at lære bogstaverne; fra hans 6te år læste han med en seminarist, der regelmæssig hver uge pryglede med spanskrør, senere med en anden, der gjorde den forandring, at han slog med hånden. Ved 10 års alderen kom han i huset hos pastor Hjort i Tommerup, der læste med en halv snes drenge, som han havde i pension; »han afholdt sig fra alle håndgribeligheder; men værre var det med de andre drenge; da jeg var den yngste, skulde jeg være deres tjener, og min hårdnakkethed og min ryg, der var bleven hærdet af de tidligere lærere, gjorde kun ondt

værre.« — Han læste imidlertid med lyst, særlig geografi og historie, fik senere en theologisk kandidat til huslærer i hjemmet, men undervisningen var så spredt, at det kneb for ham i begyndelsen, da han blev elev i Borgerdydskolen på Kristianshavn. En lærer sagde til ham: Hvorfor vil Du studere? Du bliver aldrig til noget! (En illustration til Carl Baggers ord: En lærer forstår aldrig at bedømme en elev, der siden udmærker sig). Han blev 20 år gl. en flink student.

Efter at have taget anden eksamen gav han sig straks til at studere theologi. Der er dem, der mener, at hans kristelige vækkelse først fandt sted i kandidatiden; andre at han allerede i ungdomstiden var grebet af Kristus, og at hans åndelige liv voksede en stille væks til fuld klarhed uden noget egentlig gennembrud. Jeg kan ikke afgøre, hvilken af de meninger, der er den rette. Han har selv fortalt, at han bandede slemt i sine drengeår; det havde han lært af folkene på gården, der satte en præmie ud for de drenge, der kunde finde på de værste eder. Men i al fald levede han et rent ungdomsliv. Til bevis på hans tænke måde i denne henseende kan anføres, at da han erfarede, at én af hans kammerater var bleven forfører for en ung pige, udtalte han så heftigt sin afsky og harme over denne niddingsdåd, at det kom til et fuldstændigt brud, som aldrig siden læggedes, med den fordums ven. — »Jeg var Jøde i min ungdom,« dermed mener han, at nåden i Kristus endnu ikke var bleven hans eneste livskilde, men at han

stolede på sine egne kræfter og gode beslutninger. På den anden side kan han ikke have været helt fremmed for Kristus; thi i 15—16 års alderen forærede han sin søster, Charlotte, Thomas a Kempis »Kristi efterfølgelse«, idet han sagde: »Jeg elsker den bog, læs lidt i den, når Du går ind i skoven, lidt ad gangen!« Han levede det skønneste samliv med denne søster; de læste sammen (Shakespeare og de danske klassikere); talte sammen om de dybeste ting, når han var hjemme i ferien i »det kære velsignede hjem.« Og den korrespondance, der førtes mellem dem, viser i al fald klart, at der allerede i de senere studenterår var stor kristelig alvor i ham, og at han også kendte til tvivlens og anfægtelsernes kampe. Blot et par eksempler iblandt mange, der om tiden tillod det, kunde drages frem; det hedder i et brev af 21. Sptbr. 1851 skrevet kort efter en broders død: »Det kæreste efter det at tale med Gud, er at tale med sande troende kristne, hvis hjerter er vendt udover jorden Jeg er — Tak, Fader, at jeg kan sige det — ved vor fælles sorg drevet tættere til ham, som led på korset, han, som døde, for at vi kunde leve, og leve ej os selv, men ham, som skabte os; ja sorgen binder med fastere bånd end glæden, og dog skal glæden også binde. Nu længes mit hjerte, det modnes til den glæde, som det er, at æde Herrens legeme og blod — — —«

Det synes mig, at et sådant brev vidner om, at hvis der er sket et gennembrud i hans liv, måtte dette allerede have fundet sted i studenterdagene. — Et

andet sted hedder det i et brev fra 22. Oktbr. 1853: »Din broder Rudolf hører med til dem, der kæmper på havet, snart siddende på bølgernes toppe, glad i beskuelser af Guds herlige stjernehimmel, snart dybt skjult i vandenes grav, hvor alt djævelskab bo'r og stormer løs mod den arme sjæl, der med al magt dog næppe kan gribe og få fat i korsets bjælke, den eneste redning.« — — — »I det store livets skibbrud er der kun én planke, til hvilken vi med fortrøstning kan klamre os i vor angst, det korsets træ, på hvilket han hang, der sagde: Ingen kommer til Faderen uden ved mig.«

Frimodt selv har skildret sin udvikling i bispeprotokollen inden sin ordination således: »Det har været en lykkelig lod for mig, at jeg hele mit liv igennem med fuld bevidsthed og hjertens lyst har set mit livsmål i præsteembedet; det var derfor egentlig først, da jeg begyndte det theologiske studium, at jeg syntes, jeg var kommen på min rette vej. — Den energi og alvor, hvormed jeg begyndte studiet, havde en dybere grund end videbegærlighed og lyst til at blive færdig med eksamen; jeg stod dog endnu dengang med uskrømt lid til egne kræfters dygtighed, med fuld forvisning om, at Guds lov, som den var givet ved Kristus, måtte kunne opfyldes af det naturlige menneske; nåden stod for mig kun som gratia juvans; jeg vidste endnu ej på rette måde, at »hvad der er født af kød er kød.« — Men derfor kan jeg heller ikke takke Gud nok for de ny erfaringer og de mange alvorlige kampe, jeg blev ført ind i under

studiet, — det var ikke hovedet alene, der i den tid voksede i kundskaber; det var fremfor alt hjertet, der blev et andet, viljen, der blev brudt; syndens dybe alvor, der åbnede sig for mig, såvelsom troens usvigelige nåde, der ved åndens hjælp tog bolig i mig.«

Iblandt ungdomsvennerne var Johannes Clausen (senere biskop i Aarhus) den, han levede inderligst sammen med, livet i det fint dannede Clausenske hjem*) har også haft sin betydning for ham, og da han i 1854 blev theologisk kandidat, fik han den bedste gave fra hjemmet, da *Sophie Clausen* blev hans forlovede. Johannes Clausen var $\frac{1}{2}$ år før bleven forlovet med hans kæreste Søster, Charlotte.

Som kandidat fik Frimodt straks bolig på Ehlers Kollegium, hvor han fortsatte sine studier, særlig af gamle testamente. Men det han i sine kandidatår havde mest udbytte af, var de ugenlige møder for theologiske kandidater, der afholdtes skiftevis i præsterne Fengers og Blædels hjem. Han har selv sagt mig, at han skyldte *Blædel* meget, og at han hos ham havde fået mange impulser for sit åndelige liv. Ligeledes talte han om den betydning *S. Kierkegårds* Skrifter havde haft for ham. Skøndt han i lang tid boede ligeoverfor Kierkegård (i Skindergade), er det ikke rimeligt, at han nogensinde har talt med ham. Sporene har vist skræmmet; thi en af vennerne fortalte, at han en dag havde været oppe hos ham. »Nå, hvad sagde han?« — »Ja, jeg sagde jo, hvem jeg var, og han spurgte mig, hvad jeg vilde; så sagde jeg, at der var noget i hans sidste bog, som jeg ikke forstod.

*) Professor i Theologi ved Københavns universitet, *H. N. Clausen* medlem af den grundlovgivende rigsdag, f. 1793, d. 1877, og hustru født *Swane*.

Véd I, hvad han svarede?« — »Tror De, at jeg har skrevet det, for at ethvert fæ skulde forstå det.« Svaret er betegnende, om ikke absolut smigrende for Kierkegård.

I tre år var han religionslærer i Borgerdydskolen på Kristianshavn. Der er adskillige af hans elever, der fra den tid fik indtryk af kristendommens herlighed, som de aldrig glemte. Allerede den gang havde Frimodt den evne, der kom frem i så høj grad i hans præstetid, at kunne sige et ord, som bed sig fast i mennesker, så de aldrig glemte det. *Stein*, der havde haft ham til lærer, fortæller således, at Frimodt kom hen til ham, da han havde taget en god eksamen, tog ham i hånden og ønskede ham venlig til lykke, men derefter lagde han sin hånd på hans skulder, så ham ind i øjet og sagde: »Har Du så takket Jesus?« *Stein* tav stille, thi det havde han ikke tænkt på. Men det spørgsmål glemte han aldrig. — Jeg blev engang for en del år siden kaldet til en mand, der lå på det sygeleje, der $\frac{1}{4}$ år efter blev hans dødsleje; det var en højtstående embedsmand, der havde levet uden Gud i mange år, stærkt optaget af den fritænkerbevægelse, der i halvfjerdserne tog så mange mennesker. Han var et af de skarpeste og klareste hoveder, jeg har truffet i mit liv, og jeg har aldrig truffet nogen, der i den grad som han kunde analysere sit åndelige liv. Han skildrede sit fritænkerliv for mig og endte med at sige: »Kan De hjælpe mig til fred? Thi jeg kan ikke leve, men jeg kan heller ikke dø, som jeg er.« Jeg fik indtryk af, at

han engang måtte have været i berøring med levende kristendom, og da jeg stillede et spørgsmål til ham i den retning, sagde han: »Ja, jeg havde en religionslærer, hvis ord i denne tid bliver levende for mig igen. Ham glemmer jeg aldrig. Men hver gang jeg som student mødte ham, gik jeg altid uden om ham; thi jeg vidste, at han vilde spørge mig: »Hvordan har Du det med Jesus? Nu er han død; det var Frimodt.« Også i denne mand sad ord af Frimodt så fast, at de 30 år efter dukkede op i hans sjæl.

Efter at have været lærer i Borgerdydskolen i 3 år blev han *adjunkt ved Sorø Akademi*, og kort efter gift. Også fra hans lærervirksomhed dér har man vidnesbyrd om, hvorledes han fik nåde til — som Blædel udtrykte det — at give de unge stødet til en evig bevægelse. Iblandt eleverne dér var således den senere elskelige fortræffelige læge Vilhelm Meyer, der blev Frimodts kære ven og medarbejder som læge ved Magdalenehjemmet.

I året 1861 havde man endelig nået at få *Johanneskirken* på Nørrebro opført, og efter lange forhandlinger og stærke åndelige brydninger sagde Frimodt ja til kirkekomitéens indstændige opfordring om at søge sognepræsteembedet. I 18 år var han da sognepræst for St. Johannes sogn, og hvad fik han ikke udrettet i disse år! Store skarer samledes under hans prædikestol; hvormange der ved hans forkyndelse blev kaldet til livet i Gud, skal engang åbenbares på den store dag; det var en fest hver Søndag, når vi

samledes i St. Johanneskirke, mens salmesangen brusede gennem det herlige rum og ordet lød i ånds og krafts bevisning; det var en menighed og ikke blot en tilhørerskare, der mødtes i kirken; man kendte hverandre godt og følte, at vi var bundne sammen og forenede i tro og kærlighed.

Men hvor glad end Frimodt var ved den store menighed, der samledes i kirken, så brændte det dog i hans hjerte, når han vandrede omkring i det store sogn og tænkte på alle de mange mennesker, som aldrig kom i Guds hus og aldrig hørte Guds ord; derfor greb han med glæde og tak til Gud den hånd, der udraktes fra landmissionen, da dennes bestyrelse opfordrede ham til at være med til at begynde et indre missionsarbejde i hovedstaden. Han og *Blædel* sammen med *Vilh. Beck* og *Clausen* talte ved det første møde i Garnisons kirke og det dertil knyttede aftenmøde i Sølvgadens skoles gymnastiksal. Og da *Blædel* trods gentagne opfordringer ikke mente at turde påtage sig formandsstillingen, blev Frimodt formand for »*Kirkelig forening for indre mission i København*«. Han var sjælen i arbejdet, og skøndt der nogle år efter kom en stilstandstid, da han blev syg og senere blev ganske optaget af arbejdet for 2 nye kirkers opførelse og den store gerning i det vældigt voksende Johannes sogn, så tog han med ny kraft fat, da *Stein* og *Volf* stillede sig ved hans side; missionsarbejdet voksede en velsignet vækst: de gamle, gudelige forsamlinger optoges påny rundt omkring i byen, søndagsskoler oprettedes med

dertil hørende bibelklasser, kristelig broderforening stiftedes, ligeledes kristelig forening for unge mænd; der afholdtes møder for tjenestepiger, handelskoner, osv.; »Blomstermissionen« på hospitalerne blev sat i gang, og arbejdet for forvildede og faldne kvinder fik et stort stød fremad ved oprettelsen af Magdalenehjemmet. Jeg mindes endnu al den modstand, der mødte missionen, da Frimodt opfordrede til bygningen af et Magdalenehjem (i en artikel i aviserne med den for ham karakteristiske overskrift: »Lad ikke de faldne blive liggende!«) I alt dette arbejde gjorde Steins store organisatoriske evner sig gældende; han havde i den henseende gaver, som Frimodt ganske manglede. Men Frimodt var formanden og sjælen i det hele; han havde gnisten, som tændte i andre. Stein har fortalt mig, at de andre ganske uvilkårlig bøjede sig for den myndighed, der var i hans person. Når man ved et bestyrelsesmøde i længere tid havde talt frem og tilbage om en eller anden sag, og der var sagt meget for og imod, kunde Frimodt afslutte forhandlingerne ved at sige: »Ja, kære venner, så bliver det altså, som jeg har bestemt!« Og der var ingen, der opponerede. —

Også *Hedningemissionen* lå Frimodt på hjerte; han var godt inde i missionshistorien, særlig interesse havde han for missionen i Afrika. Stein har meddelt en ytring af ham endnu i hans sidste leveår: »Når det bliver altfor galt herhjemme, så drager vi til mine længslers land, Afrika, slår os ned dér og danner en menighed dér.« Også Santhal-

missionen omfattede han med stor kærlighed; han elskede Børresen, og de to forstod hinanden.

Endnu må jeg nævne hans arbejde for opførelsen af *Stefans- og Jakobskirken*. Tanken om at rejse nye kirker i København havde længe rørt sig i ham; allerede i en prædiken fra 1864 siger han: »Efter et århundredes forløb, mens denne stads indvånerantal er steget til det dobbelte, har dette rige folk ikke evnet at rejse mere end en eneste ny kirke til Jesu ære. Tal til vor tids mennesker om at bygge kirker, og du vil finde dørene lukkede, men kom frem med en aktietegning til et nyt forlystelsessted, og det vil lykkes inden en måneds forløb; mind om gaver til Guds riges fremgang blandt hedningerne, om gaver til missionen, og købmændene vil smile ad Dig, men foreslå opførelsen af en ølhalle, og Du skal ikke savne deltagelse.«

Da Frimodt i 1872 begyndte at arbejde for Stefanskirkens opførelse viste det sig imidlertid, at hans pessimistiske ytringer blev gjort til skamme; han fik hurtigt det fornødne skaffet tilveje; ja der blev 20000 kr. tilovers, af hvis renter der kunde udredes hjælp til præstens løn i det fattige sogn; og således gik det også, da han året efter Stefanskirkens indvielse begyndte at tage fat på opførelsen af Jakobskirken. Han havde en urokkelig tro på, at en sag kunde gennemføres, når han først var bleven overbevist om, at det var Guds vilje, og han havde, som én har sagt, i en ganske særlig grad fået »tiggeriets nådegave«, når det gjaldt Guds riges sag. Da storm-

flodsindsamlingen kom 1872, rådede en og anden Frimodt til at vente med at opfordre til indsamling til Stefanskirken; men han svarede blot: »Nej! Jesus vil det.« — Jeg selv var som ung student med ved et møde på St. Ravnsborg, hvor Frimodt første gang lagde planen om Jakobskirkens opførelse frem. Alt som han talte, blev forsamlingen mere og mere betaget af den kærlighed til menneskesjæles frelse, der brændte i ham, og jeg ser endnu for mig, hvorledes folk stimlede sammen for at lægge deres gaver i bøsserne; blandt andet mindes jeg en kularbejdsmand, der var kommen i sit arbejdstøj lige fra sit arbejde til mødet; han tog en gammel, laset pengepung op og tømte hele indholdet i bøssen, og at han var en glad giver, kunde man se på hans ansigt.

Det er kun en kort sammentrængt fremstilling af de 18års arbejde, som jeg her har måttet nøjes med at give, men dog forhåbentlig tilstrækkelig til at man forstår, at det var et liv, der levedes i bevidstheden om, at det gælder om »at arbejde, mens det er dag; natten kommer, da ingen kan arbejde« (Joh. 9,4). Og forhåbentlig også tilstrækkelig til at vække interesse for en nærmere skildring af Frimodts personlighed som *prædikant*, *præst* og *menneske*.

II.

Man får langt fra indtryk af, hvad Frimodt var som *prædikant* ved at læse hans trykte prædikener. Frimodt skulde *høres*, og jeg havde nær sagt *sés*, for at det kunde forstås, hvorledes hans forkyndelse kunde drage de mange til deres frelser. Om ham gjaldt det i høj grad: »Hvor han vokste, mens han talte!«

Hans forkyndelse var præget af det *personlige, gennemlevede*; man fik et stærkt indtryk af en mand, der kendte af erfaring hvad åndelig kamp og sejr, hvad tvivl og anfægtelse, hvad tro og fred og glæde i Herren er. Han var selv grebet af Kristus og kunde derfor hjælpe andre til at gribe deres frelser. Hans prædikener drejede sig altid om *det centrale: Synd og nåde*; det forstodes straks, at den mands ord ikke var blevne til i et studerekammer, men var talte ud af livet og virkeligheden; man forstod, at han selv kendte til, hvad det er at vånde sig under syndserkendelsens byrde, og hvad det er at have fundet fred i Guds uforskyldte nåde i Jesus Kristus, og få kunde tale om Jesu usigelige kærlighed som han. »De siger,« sagde han engang til mig, »at Frimodt præ-

diker hårdt og strængt om synd og død og dom, men jeg er vis på, at der er ingen kirke i København, hvor den fulde hele nåde i Jesus Kristus forkyndes stærkere end i St. Johannes.« Og således var det. Han prædikede om synd og dom således, at mennesker måtte forarges eller vågne op af syndesøvnen og holde dom over sig selv. Men han talte også så forunderlig mildt og dragende om Jesu kærlighed, så det kendtes, at »det ord om Jesu død og blod, det har så stærk en tone.« Og han talte således, at *den enkelte*, der hørte ordet, kunde gribes og få indtrykket: det er mig, der tales til. Lad mig blot tage et enkelt eksempel fra en af hans prædikener: »Mine brødre, man kan tilgive et ungt menneske, der ved vintertid i kådhed og letsindighed løber hen over den knagende isflade, der kun er en nat gammel; men at mænd og kvinder, dag ud og dag ind, et langt liv igennem kan fjase og drive nådetiden hen og leve ganske på det uvisse og usikre, det skulde man vanskelig tro var muligt, hvis ikke livet prædikede højt om det, hver dag vi leve. Skulde der være kommen en sådan sjæl herind idag, o hvor gerne vilde jeg ikke standse Dig lidt, hvor gerne vilde jeg ikke bede Dig betænke vel, hvilken uhyre, forfærdelig byrde Din synd er, og hvilken salighed det er, at være synden kvit og fri og gå som et Guds barn hjem til Guds faderhus! — Jeg mindes så klart, skøndt det er 40 år siden, den prædiken, der slog ned i min egen sjæl og vækkede mig op af søvne. Det var 25de Søndag efter Trinitatis, hvor han først havde talt om

»Ødelæggelsens vederstyggelighed« på det hellige sted« og skildret Romernes belejring af Jerusalem med al dens gru, og dernæst på den for ham ejendommelige måde pludselig afbrød og sagde: »Men vi er jo ikke kommen sammen her for at høre på interessante verdenshistoriske skildringer, men for at høre Guds kald til os. Derfor, mine brødre, hver se til: Hvorledes ser det ud med »ødelæggelsens vederstyggelighed« på Dit hellige sted? Hvorledes ser det ud i Dit hjærte?« Og så talte han om selvprøvelse, om at holde dom over sig selv og om at kaste sig i frelserens favn for at finde frelse af uforskyldt nåde, så der sikkert var mere end én, der den dag »fik stødet til en evig bevægelse«.

Man forstår, at det var *en stærk vækkende tone*, der klang gennem hans forkyndelse; og anderledes kunde det jo heller ikke være for den, hvis hjærte brændte for menneskesjæles frelse. Han var sig det selv bevidst; han sagde ofte, når talen drejede sig om, hvorledes der skal prædikes: »Jeg holder mig til Peter og siger som han: Jeg agter det ret at vække Eder ved påmindelse, så længe jeg er i denne hytte« (2 Pet. 1,13). Og det var forståelsen af ansvaret overfor Gud og mennesker, der bragte ham til at fremstille kristendommens store enten—eller så klart og skarpt, — himmel eller helvede, frelse eller fortabelse; thi »om basunen giver en utydelig lyd, hvem vil da berede sig til krig?« (1 Kor. 14,8). Hans forkyndelse var derfor også i slægt med Brorsons opvækkelses salmer, som han elskede og brugte: »Lyset

er i verden kommen, véd Du også, at Du tror?« »I dag er nådens tid«, »Hvo vil med til Himmerige«, osv. Med disse salmetoner stemte hans prædiken.

Trods det stærkt vækkende i hans prædiken, var han imidlertid ikke blind for opvækkelsens farer: en svælg i følelser og gudelige talemåder uden tilsvarende arbejde og kamp for *helligørelsen*; derfor var der også i hans prædiken de toner, der stemte med Brorsons helligørelses salmer. »At Du vil i Dine lyster, fare fort som Du er van, og Dig dog ved Jesum trøster, går i evighed ej an« osv. — det stemmer med Frimodts prædiken, når det hedder et sted: »Det er kræftskaden, som fortærer mange, mange mennesker; man vil nok have nåden, men man vil fremdeles blive i sine synder; man vil nok ind i himlen, men man vil ikke ud af helvede. Og dog lader disse to ting sig umulig forene; thi ingen kan tjene to herrer.«

Det var i det hele taget ganske urigtigt, når man mente, at Frimodt havde en methodistisk, snæver opfattelse af kristendommen og gav denne udtryk i sin prædiken. Han vidste godt, at omvendelsens historie ikke er éns hos alle. »En sådan mægtig forandring og forvandling sker ikke på samme måde for alle mennesker; den sker ikke altid på én gang; der kan ofte gå måneder, år, ja et helt langt liv, inden ånden sejrer over dette trodsige og forsagte hjærte.« — Han så fordomsfrit på andres opfattelse af kristendommen, når han blot mærkede, at de ærligt vilde høre Jesus til. Det er ret betegnende, at

han på en tid, da partistridighederne rasede i kirken, gjorde alt for at få en mand til klokker, om hvem han godt vidste, at han var Grundtvigianer, men på hvem han stoledes som en troende mand, der vilde udføre sin gerning i ånd og sandhed. Og der var også det skønneste samliv mellem Frimodt og ham lige til det sidste. — Han rakte gerne broderhånd til mennesker af forskellige partier og spottede tidt over, hvad han kaldte »Baasesystemet«, der ved selvlavede vægge skiller kristne mennesker, som dog er enige i det væsenlige, fra hinanden.

Lad mig endnu fremhæve ét, som var karakteristisk for Frimodts forkyndelse: den stærke betoning af kristendommens lyse *evighedshåb*. Salmesang og prædiken stemte sammen, når Brorsons herlige salme »Den store hvide flok vi se« brusede gennem Johanneskirkenes hvælvinger. Også dette hang sammen med hans personlige liv. Når han talte om »den store fryd, når vi engang tør tales ved i det dejlige Paradis hinsides det store svælg — mine brødre, vi har det bedste i vente«, da mærkede hans tilhørere, at den, der talte, selv følte sig som »en trækfugl på denne arme jord. Når Solen begynder at dale, og sommeren er omme, så flyver vi hjem til den evige sommer, hvor alle tårer og suk og savn er glemte«. —

Man vil af dette forstå, at der i Frimodts forkyndelse ikke var nye syner og åndfulde betragtninger som hos *Martensen*, ej heller den dybe psykologiske indtrængen i sjælelivets hemmeligste gange

som hos *Monrad*; ej heller det poetiske stemningsfulde og billedrige som hos *Birkedal*; ej heller den omfattende kundskab og indtrængen i skriften til dens mindste enkeltheder som hos *Rørdam* — for at nævne nogle eksempler. Men det var, ja jeg kunde fristes til at sige, hvad en tysk professor engang sagde til mig om Kierkegaards skrifter — det var »ein unsagbares etwas«, der gav hans ord en forunderlig vægt, så de sænkede sig dybt i hjærterne og bevaredes dér. Det hang først og sidst sammen med hans dybt kristusgrebne personlighed, der kunde sige med Paulus: Kristi kærlighed tvinger mig, og som derfor levede og åndede for ét: menneskesjæles frelse.

Paulli har i et digt efter Frimodts død træffende skildret hans forkyndelse i disse linjer:

»Hvad var det vel, som gav ham den underlige kraft,
 Der lyste os imøde fra hans øje?
 Hvad var det vel, der skænkede hans tale marv
 og saft,
 Så den skød friske skud imod det høje?
 Hvad gav ham mange fold, hvor andre høsted' lidt?
 Det, at han *vilde* noget og ikkun *vilde* ét.

Hans hjærte var ikke nogen kunstig strængeleg,
 Besat med mange sælsomt spundne strænge,
 Og ingen talløs skare af toner faldt og steg,
 Men de, som bruste, toned dybt og længe;
 Der drog igennem alle én og den samme klang
 Af Langfredagens strid og den første Julesang.«

Hvad *formen* angår, da var der altid i Frimodts prædikener en klar disposition, og selv om han i de senere år ikke skrev dem, fordi det rent fysisk generede ham at skrive, var de alle omhyggelig gennemtænkte og udarbejdede; det var let at gengive en prædiken, man havde hørt. Han var i god tid færdig med sin Søndagsprædiken; Lørdag aften tilbragte han som oftest med at skrive breve.

Frimodt var en sjælden skøn skikkelse i hele sin fremtræden; han havde en klangfuld røst, og han kunde ved få beherskede bevægelser levende understrege eller illustrere, hvad han talte om. Han brugte ofte historier og træk af det daglige liv som eksempler for at tydeliggøre kristendommens sandheder. Undertiden gik han ikke af vejen for at bruge den dramatiske evne, han havde til at tale med forskellige stemmer, ja selv dialekt, hvad der undertiden kunde bringe et smil frem på tilhørernes ansigt. Ofte gav hans sans for det humoristiske sig også udtryk på prædikestolen, men han havde også en forunderlig evne til i samme nu at slå over i den dybeste alvor. Når Stein i sin bog om ham skriver, at der kunde komme platheder og grelle ord frem i hans prædiken, da må man vel sige, at det hørte afhænger af ørene, hvormed der høres; thi jeg mindes ikke i de år, jeg Søndag efter Søndag hørte Frimodt, at have hørt noget, jeg vilde kalde plat. Humor og plathed er jo dog to forskellige ting. Det var ikke for ingen ting, at Frimodt satte Ludvig Harms højt.

Der var over hele Frimodts fremtræden en pla-

stisk skønhed og renhed, som bidrog til, at de, der så og hørte ham, fik et indtryk, de sent eller aldrig glemte. *P. Krag*, der stod Frimodt så nær, skriver om dette: »Jeg har hørt flere, som var til stede ved Johanneskirkens indvielse, fortælle om, hvilket forunderligt gribende indtryk han gjorde på dem ved sin tiltrædelsesprædiken. Det var en måde at prædike på, de ikke før havde hørt, så levende, så indtrængende, så myndig og dog så dragende. Ja hvem der har set Rudolf Frimodt gå frem for alteret og har hørt ham med sin klangfulde røst synge ud over menigheden: »Herren være med Eder!« har sikkert fornummet, at dér stod en mand, der var en sand Herrens tjener. Hvem der har set ham træde op på prædikestolen og stå dér med den åbne pande, det alvorfulde og dog så kærlige øje, har sikkert fornummet, at dér stod en præst, som agtede det lidet at dømmes af mennesker, men agtede det højt, om han kunde tale Guds ord således, at det kunde blive en Guds kraft til salighed for hver den, der hørte det.«

Efter alt dette kan man forstå, at hans sjæl var fuld af tak til Gud og af glæde over at være bleven ordets tjeneste betroet, så han med den ham egne blanding af humor og alvor kunde sige: »Fuglen i luften, fisken i vandet og Frimodt i sin præstekjole.«

III.

Frimodt var ikke én mand på prædikestolen og en anden i det daglige liv, når det gjaldt »sjæl mod sjæl i tomandstale«. I hans liv faldt *præsten og mennesket* i særlig grad sammen.

Dette lå nu først og fremmest i, at han levede efter apostelens formaning om ikke alene at iføre sig troens rustning, men også »at bede til enhver tid i ånden med al bøn og begæring (Ef. 6).« Når det drejede sig om at tage stilling til en sag eller begynde et nyt arbejde, hørte man ham sige: »Jeg skal tale med Herren derom.« Når han ikke turde gå med til et eller andet, som han opfordredes til, svarede han ofte blot: »Nej; Herren vil ikke sige ja dertil.«

Det var det stille møde med Herren i lønkammeret, hvorfra han hentede sin kraft.

Men Herren havde også givet ham sjældne *gaver til at vidne*; ikke således, at han prædikede ved enhver lejlighed, endnu mindre således, at han stedse brugte gudelige talemåder, men han havde, som Blædel sagde om ham, en særlig nådegave til altid at sige det rette ord på det rette sted. Det var, som det blev sagt ved hans grav: »Han havde erhvervet sig

en stor frimodighed til at bekende Jesus både i menighedens forsamling og i den snævre kreds og dér, hvor han stod ene under fire øjne med et menneske. Og netop denne frimodighedens ånd i bekendelsen af Jesus lagde tidt ordet således på hans læber, at det slog ned i hjertet og blev gemt af den, som hørte.«

Hvor mange mennesker hørte jeg ikke, da jeg senere som præst i St. Johannes sogn kom omkring til syge og døende, tale om et ord fra ham, som Guds ånd havde brugt til at bringe liv i deres hjærter. Hvor han færdedes — altid var han i sin Herres tjeneste, rede til at vidne om sin frelser. Spadserede man med ham, kunde han gribe ens arm, se ind i øjet og sige: »Kan Du tænke Dig større glæde end at se og tale med Jesus?« Når han mødte en fattig kone eller en arbejder, han kendte, da varede det ikke længe, før spørgsmålet om sjælens frelse kom på bane; og når han på sin morgentur langs søerne mødte professoren i filosofi ved Københavns universitet, kunde han i samtalens løb sige: »Nå, hr. professor, hvor langt er De nu kommen i systemet? Er De snart nået til Golgatha?« — Når han kom forbi amagerkonen i porten, kunde han gå hen til hende, sætte sig på en omvendt grøntkurv og tale med hende om de ting, der hører Guds rige til.

Tidt kunde han også med *den humoristiske evne*, han havde, hjælpe et menneske, der var forknyt og ved at tabe modet. Der er en troende kvinde, som nu i mere end 40 år har ligget på sit sygeleje af en uhelbredelig sygdom, der fører daglige smerter med

sig. Jeg går til hende undertiden, når det kniber for mig selv, thi hun er en af »lidelsens udvalgte«, der midt i sin lidelse kan være til hjælp for andre. Hun fortæller mig ofte, mens de gamle øjne stråler, om hvad Frimodt var for hende, når han satte sig ned ved hendes leje og talte om »Israels store læge« og sang Guds folks sange for hende. En dag, da smerterne var særlig strænge, kom han til hende, og hun sagde modløs, som hun ellers sjælden var: »Jeg ligger og tænker på, om jeg nu ret i tro kunde bede Gud, om han blot en eneste time vilde tage alle smerter fra mig, så blev jeg fri; hvor vilde det være dejligt!« Frimodt svarede hende: »Nej, kære, gør dog ikke det; så vilde det blive meget sværere for Dem at begynde igen!« — En af mine kære venner, der i sin ungdom hjalp ham i fattigplejen, kom engang i en deprimeret sindsstemning til ham og mente, at hun ikke duede til det arbejde, og navnlig manglede modenhed og myndighed til at tale et alvorligt tilrettevisende ord, som der så mange gange kunde trænges til i de fattiges hjem. Frimodt hørte rolig på hendes lange tale, der endte med, at hun ønskede at trække sig tilbage, og sagde så: »Hør nu, kære ven, har Gud kunnet bruge et æsel til at irrettesætte en profet, så kan han sagtens bruge Dem til at tale et alvorsord til et stakkels fattigt menneske!« Og dermed var den sag afgjort. — Engang kom en ung præst, der som student og kandidat havde stået Frimodt nær, til ham, og fortalte ham om, hvorledes det gik med hans præstegerning i Jylland, og

da han havde fortalt om det stærke trosliv i hans sogn, berettede han om, at han havde holdt så og så mange møder i det forløbne år. Frimodt, som måske havde en fornemmelse af, at han trængte til at svales lidt, svarede da med et blink i øjet: »*Duede de noget?*«

Undertiden kunde han, når han frygtede for, at mennesker levede i et halvheds forhold til Gud, eller når han vidste, de levede et ugudeligt liv, bryde ind med et *skarpt ord*, som da enten forargede dem, eller ved Guds nåde bragte dem til at gå i sig selv. Der kom en dag en mand til ham for at takke ham for den tale, som han havde holdt ved hans søns begravelse. Sønnen havde været en alvorlig troende mand, der havde kæmpet en hård kamp, men havde sejret og fået en velsignet bortgang, faderen var derimod vantro og førte et dårligt liv. Da han havde takket Frimodt og vilde til at gå, siger Frimodt: »Ja, Deres søn gik til himlen; men De, *hvor går De hen?*« Manden gik fornærmet bort; men de ord — »*hvor går De hen?*« — de gik ikke bort fra hans sjæl; han kunde ikke slippe dem. Tilsidst gik han ud og satte sig ved sin søns grav, og dér fik synderhjærtet luft i angerens bitre tårer. Fra den dag af gik han ikke mere nogen Søndag Johanneskirken forbi, og den præst, der talte ved hans bære nogle år efter, at Frimodt var død, kunde udtale det håb, at han var gået hjem dér, hvor han skulde møde sin søn.

Kom han til mod sin vilje at støde eller såre et menneske ved et sådant kort og skarpt ord, var han straks i stand til at indse, at han havde uret.

og *indrømme sine fejl*. Jeg kom til et par gamle folk, som elskede Frimodt, der var deres præst og ven til hans dødsdag. De talte så tidt om, hvor uendelig meget de havde at takke ham for; men konen i huset, der var en ret selvstændig natur og ikke bange for at sige sin mening, var undertiden uenig med ham, når hun syntes, han havde talt for strængt. Han kunde da tålmodig høre på hende og så ganske stilfærdig sige: »Ja, det er ikke let for os syndere at være sandheden tro i *kærlighed*. Vi trænger til at lægge os Jesu ord på sinde: Lærer af mig, thi jeg er sagtmodig og ydmyg af hjærtet.« Disse mennesker havde en eneste søn, som de mistede, da han var en snes år gammel. De sørgede dybt over hans død, og navnlig moderen var vel nok ret ubehersket i sin sorg og ikke fri for at ville gå i rette med Gud. Da Frimodt nogle dage efter hans død igen talte med dem, sagde han: »Men I sørger jo som hedninger og ikke som dem, der har håb!« Moderen svarede ham da: »Ja, ja, Pastor Frimodt, nu kan De jo prøve at miste deres seks, så kan vi tales ved, for så er vi lige!« Det var jo sagt i hendes sjæls bitterhed, men hun fortalte mig, at aldrig kunde hun glemme, hvorledes Frimodt straks fortrød, at han havde såret hende; tårerne stod ham i øjet, han tog hendes hånd og sagde: ja, det var jo ikke sådan ment, begyndte så at tale til dem om mødet hjemme hos Jesus, om den liden tid hernede og en evighed hjemme hos Herren, så hjerterne brændte i dem, og de blev stille for Gud. Så bad de sammen, og som hun sagde til

mig: »Jeg tror aldrig, vi har været Gud så nær som i den stund.«

Han hadede »omsvøbsdepartementer« og gik *altid lige til sagen*, og han indlod sig ikke på at spille tiden med at tale om småting; derfor kunde han også i en fart blive færdig med »præstebremserne«, som han kaldte dem, de mennesker, der piner og plager andre ved ørkesløs løben og unyttig snak, hvori deres eget jeg spiller så stor en rolle. Han rettede også altid den advarsel til de unge præster: »Vogt Jer for rosekonerne!« Når han efter endt Gudstjeneste skulde gå hjem og så en og anden af den slags stå udenfor kirken, sagde han ofte til klokkeren: »Aa, følg mig hjem, så jeg kan blive fri for at høre på al den snak, som ellers venter mig.« Hans koleriske sind kunde nu og da under »det daglige overløb« (2 Kor. 11,28) lægge den overarbejdede mand et unødvendig skarpt eller uoverlagt ord i munden, men han var da altid rede til at erkende sine fejl.

Var det derimod alvor, og det menneske, der kom til ham ikke var af den slags, der »altid vil lære, men aldrig kan komme til sandheds erkendelse« (2 Tim. 3,7), eller var det særlig strænge tider for et menneske, da havde han altid god tid. Han kunde gå daglig til en syg, når han anså det for nødvendigt. »Den ildfulde mand kunde også være såre tålmodig og fare sagte frem. En vantro læge udtalte engang sin forundring over virkningen af Frimodts besøg hos en af hans patienter: han er bleven et helt andet

menneske, den store uro har forladt ham, og der er kommen uforklarlig fred og glæde over ham.«

Trods alle de gode gaver, Herren havde givet ham, og trods den velsignelse, der fulgte hans gerning, kom der også for ham *modløse timer*. Han kunde komme hjem træt og tung hen på eftermiddagen og sige til sin hustru: »Nu har jeg gået fra hus til hus det meste af dagen, og dog har jeg intet fået udrettet, kun talt for døve øren.« Men det varede ikke længe, før han vandt frimodigheden igen; det lå ikke for ham at tabe modet i en ørkesløs pessimisme; og han kunde heller ikke godt finde sig i, at hans venner var sortseere. Engang da Blædel holdt et foredrag i Københavns præstekonvent og skildrede al elendigheden og alle vanskelighederne ved præstegerningen, hørte man pludselig henne fra en krog i salen et udbrud af Frimodt: »Om på solsiden, Blædel! Det er jo ikke mørke altsammen!«

Man vil forstå, at den mand også var i stand til at være noget for *konfirmanderne*; der er mange, der har talt om det senere hen. En af dem sagde engang til mig: »I skolen havde vi en religionslærer, som kedede os, og vi så snese af gange på uret, fordi vi syntes den time sneglede afsted og aldrig fik ende. Men da vi kom til at læse hos Frimodt, var vi forbavsede over, at der var gået halvanden time, uden at vi havde mærket det, fordi vi sad ganske optagne og interesserede af det, vi hørte.«

Der havde efterhånden hos mange dannet sig den opfattelse af Frimodt, at han var en mørk, stræng, énsidig mand, der ganske manglede synet for det menneskelige og det kulturelles betydning. Dette er fuldstændig urigtigt. Han havde tværtimod stor sans for alt, hvad der var skønt og herligt på denne jord, ligesom han som ovenfor omtalt havde en stor humoristisk sans. Han elskede og havde et sjældent åbent blik for al skønheden i naturen, ligesom læsningen af naturvidenskabelige skrifter og skildringer var ham kær. Han kendte alle fugle på sangen og kunde fløjte efter dem, og få kunde som han nyde et ophold på landet i sommerferien. Han havde fra sin ungdom af kærlighed til geografi, og historie. Der bor en gammel dame i mit sogn, som har fortalt mig — hvad jeg forresten også har hørt fra andre — at hun som ung godt kunde lide at danse med den unge student Frimodt, men der var det kedelige ved ham, at han i pavserne gav sig til at eksaminere hende i geografi eller historie, hvad hun ikke kunde meget af. — Han kendte også sine danske klassikere og var en fortrinlig oplæser. Endvidere var han ligesom den øvrige familie meget musikalsk. Forøvrigt har naturligvis hans nære forbindelse fra hans ungdom med det fint dannede Clausenske hjem haft stor betydning for hele hans udvikling i kulturel henseende.

Men selvfølgelig er det klart efter alt det foregående, at han aldrig glemte: Først Guds rige. Derfor holdt han sig klar af det skær, som en mand, der var

så elsket som han, let kunde have strandet på: altfor stor deltagelse i selskabslivet. Han samlede hele sin tid om arbejdet for Guds rige, og når han havde en aften fri, tilbragte han den helst hjemme med læsning. Og kom han af og til ud, var han altid den samme bekendende kristen. Han vidste godt, at der var dem, der i den anledning kaldte ham for »Pietist«. Han skriver engang om dette til vennen Johannes Clausen: »Jeg er mere og mere kommen til den erkendelse, at det er godt ikke at skamme sig ved Jesus i denne syndige og overfladiske verden. Et Guds barn kan ikke gøre alting med — så får jeg hedde Pietist.«

Han havde i sit hjem den mest velsignede baggrund for sin præstegerning, og dette bidrog ikke mindst til den frimodighed og glæde, hvormed han øvede sin gerning. Det var et *lyst og lykkeligt hjem*. Han sagde engang til en af mine venner: »Vore børn skal mærke, at Jesus er den første og sidste for fa'er og mo'er; men i et kristent hjem må vi endelig passe på, at vinduerne er imod solsiden.« Sådan var det i hans eget hjem, og hans børn har fortalt mig om de lyse minder, de har fra deres barndomshjem.

Hans *hustru* var en stille, kærlig, åndelig højt udviklet kvinde og en sjælden harmonisk natur, hvad der havde sin store betydning for ham med hans ildfulde koleriske natur. Han havde været gift i mange år, da han sagde til en af sine embedsbrødre ved kirken: »Jeg har i de 20 år, vi har været gift, aldrig nogensinde hørt min hustru sige et hæftigt eller ube-

sindigt ord.« Han og hun delte alt med hinanden, og hun var ham en trofast medhjælp, som han omfattede med den inderligste kærlighed. Børnene har fortalt mig, at de husker som et af deres lyseste barndomsminder, hvorledes han en dag, da der havde været tale om deres faders og moders ungdomstid, lagde armene om sin hustrus skulder og sagde til børnene: »Ja, jeg drømte de lyseste drømme om et hjem og et samliv med Jeres moder, da vi var forlovede, — men det skal I vide, at virkeligheden har overgået de lyseste drømme!« Intet under at han kunde sige til vennen, pastor Krog i Kjerteminde, en dag, da han efter et besøg hos ham med sin hustru og børn skulde køre bort: »Farvel og tak! Du kan tro, her kører en lykkelig familie!«

Hans børn glemmer aldrig, hvad deres fader var for dem; de mindes ham med den dybeste ærbødighed og taknemmelighed. Han prædikede ikke for dem i det daglige liv; men, når de kom ind i hans studereværelse og sagde god nat, kunde han se på dem med et blik, som sagde så meget og som de forstod. Engang imellem ledsaget af et kort ord. Når de skulde ud et sted, hvor der kom mange andre, kunde han sige: Glem nu ikke at tage Jesus med Dig. Når de havde unge venner og veninder hjemme, kunde han komme ind og fortælle historier for dem eller læse for dem med den evne, han havde til at tale med forskellige stemmer, ikke mindst i dialekt. — Hans store ordenssans og praktiske greb på mange ting fik også betydning for deres opdragelse. Han.

lærte dem, at enhver ting skulde være på sin plads, han viste dem, hvorledes man skulde lukke et vindue ordentligt i, hvorledes der skulde lægges i kakkelovnen og mange andre ting. Frimodt betragtede børn som en velsignelse fra Herren og elskede sine egne med en faders varme kærlighed, og hans hjerte var fuldt af tak til Gud, alt som han så dem vokse op og blive til glæde for fader og moder, men først og fremmest fordi han så dem vokse op som Guds børn, der gav Herren deres hjerte.

Vi forstår efter alt dette, at selv om også han i sit liv måtte erfare, at »sorrige og glæde de vandre tilhobe« og navnlig måtte igennem sygdommens strænge prøvelsetider, så kunde han synes, at han var det lykkeligste menneske og ofte gentage: »Hvem skulde være glad og taknemlig, om ikke jeg var det.«

IV.

Der står tilbage at omtale hans *sidste dage*, »udgangen af hans vandel« (Hebr. 13,7) og hans hjemgang til Gud.

Allerede som kandidat havde han et par gange haft blodopspytninger; dog syntes han ikke at have haft videre mén deraf. Nogle år efter at han var bleven præst ved Johanneskirken, prædikede han ved et missionsmøde i Kolding, varmt og kraftigt, men han anstrengte sin stemme over al måde for at blive hørt af den store tilhørerskare. Et par dage efter fik han en let blodspytning, som han ikke selv regnede for så alvorlig. Men hans læge rådede ham på det bestemteste til at gennemgå en kur i Lipp-springe i Westphalen. Det var svært for ham at skulle slippe sin gerning for længere tid. Han skriver til sin gode ven Krog, der vikarierede for ham: »Herrens vilje er jo nok altid den rette, men ikke altid den lette. — — Men Herren og mennesker skal have tak, at jeg nolens volens blev sendt herved — — thi nu efter 14 dages kur kan jeg ikke noksom prise dette otium og kildens gode indflydelse. Først havde jeg det held at få en læge, som huer mig

godt; han gør ingen lang tysk sludder, men er »kurz und bündig« — jeg kan glæde dig med, at den lækage, min højre lunge havde lidt — de kalder det en fortætning — nu er hævet — —.«

Vennernes kærlige deltagelse fulgte ham, og meget blev der bedet for ham. *Vilh. Beck* skrev på sin karakteristiske måde til ham: »Vor Herre véd jo nok, hvad han gør, skøndt jeg ikke har kunnet rive mig løs fra Luthers gamle, ofte udtalte mening, at Satan ofte skamferer Herrens tjenere med sygdom. Og jeg er glad ved den tanke; thi er det Satan, der har skamferet Dig, så skal Du nok snart blive rask igen; vi vil bede Dig rask tilbage til Din gamle gerning: at forstyrre Satans befæstninger og opbygge Herrens hus. — — — Du må slide meget endnu, førend Du bliver slidt op, og slides op det skal Du såvelsom vi alle, der gør den samme gerning. Alle vore kræfter skal bruges, ikke en eneste må ruste op.«

Frimodt vendte raskere, men ikke fuldt helbredet tilbage. Lægen hævdede, at det vilde være livsfarligt, om han optog sin gerning nu, da vinteren stundede til, og hans råd lød på et vinterophold i syden. I ganske kort tid samlede menigheden 4000 kr. sammen og vemodig over at skulle forlade sin gerning, men rørt over så megen kærlighed, drog Frimodt med sin hustru og de to ældste børn til syden i efteråret 1866. Først tilbragte han et par måneder ved Comosøen og den italienske Riviera, og i Februar 1867 kom han over Pisa og Firenze til Rom. Den hård-

nakkede Katarrh med slimsamling vilde fremdeles ikke vige, og han måtte daglig øve sig i »tålmodighedens skole,« »sometider synes jeg nok, jeg kommer et par numre op i klassen, men så dumper jeg ned igen og er den samme gamle synder.«

Han trættedes ved at gå på museerne, men følte sig bedst tilpas på Monte Pincio eller i Villa Borgheses have. Katholicismen var ham imod. Han er lige ked af relikviernes »døde bén,« »prælaternes »røde bén« og munkenes »bare bén«. Desuden led han af hjemvé; og når han igennem Krogs breve hørte om menighedslivet og missionen, svarer han: »Jeg føler mig som en gammel krigshest, der vil frem, når den hører trompeten.«

Efter et par måneders ophold på hjemrejsen i Meran og Bozen kom han i Juli 1867 rask hjem. 11te Søndag efter Trinitatis stod han igen på sin prædikestol omringet af de tætte skarer. Hans tema var: »Hvorledes skal jeg gengælde Eders kærlighed mod mig?« og han svarer: »Jeg har tænkt at betale min gæld til Eder ved altid at tage af min frelsers rige, udtømmelige nådeskat og øse ud til alle syndere.«

Hans legemlige kræfter blev stærkere altsom året gik, og i de følgende 12 år var han rask og arbejdsdygtig. I den tid udførtes det meste af alt det arbejde, som er nævnt i det første afsnit af mit foredrag (Stefans- og Jakobskirkenes bygning, indre missions genoptagelse, Magdalenehjemmets opførelse osv. osv.). Der var jo en underlig velsignelse over det

hele, og alt hvad Frimodt tog fat på lykkedes. Det var som Vilh. Beck sagde i talen ved hans grav: »Når der skulde begyndes noget herinde i den indre missions sag, så måtte vi altid først have Frimodt med; havde vi ham med, så tog vi trøstigt fat; og det lykkedes så forunderligt — alt, hvad vi havde hans navn med til; der står de to ny kirkers spir og vidner om, at dette er sandhed, derude står Magdalenehjemmet og vidner om det samme, mens det til-lige fortæller os, at han elskede også de i synden dybest faldne mennesker; og her står alle indre missions venner, som arbejdede sammen med ham og vil være vidne til, at det er opfyldt i den mands gerning, hvad der står i Davids første salme: »Alt hvad et troende menneske gør, det skal lykkes«.«

Hjemkommen fra sin ferierejse i 1878, tog han frisk og frejdigt fat igen på alt arbejdet, både i sognet og i den indre missions gerning. Hans øjne strålede af glæde, mens han hørte på oplæsningen af den københavnske indre missions første selvstændige og udførlige årsberetning. (Tidligere var denne kun ganske kort trykt på et par sider i »den indre missionstidende«). Men da vennerne i bestyrelsen foreslog ham at stille sig i spidsen for bygningen af et missionshus, tøvede han. De fremstillede for ham, hvor stor en trang, der var til et sådant hus, hvor der kunde skaffes plads til foreningerne, bibellæsninger, alle de mange møder, osv. En byggegrund var udset, en foreløbig tegning udfærdiget, mange vilde være med til at arbejde for den sag, når blot

Frimodt vilde give signalet, uden ham havde ingen mod eller lyst til at begynde. Frimodt indså, at vennerne havde ret og talte varmt om sagen ved et møde i begyndelsen af 1879, hvor en stor del af missionens venner var tilstede, men han føjede til: »Jeg mangler frimodighed endnu; det er bestandig som om en hånd holdt mig tilbage.«

Denne ytring i forbindelse med adskillige andre ord, han talte ved besøg hos forskellige mennesker i de dage, kunde tyde på at han havde en forudfølelse af, at han snart skulde kaldes hjem. Hans hustru og børn betvivler dog dette; thi i de lykkeligste og gladeste timer i hans liv har de hørt ham sige: »Vi har det velsignet og godt, men hvor dejligt engang at skulle være hjemme hos Jesus.« Dog kan jeg ikke frigøre mig for den tro, at tanken om snart at skulle bort herfra har været særlig stærk i disse sidste uger; thi det er fortalt mig af mange, som han i de dage besøgte, at de fik det samme indtryk.

Han sagde, da han en dag, som så ofte, besøgte Magdalenehjemmet, uden særlig foranledning til husesets portner: »Ja, når Jesus ikke mere har brug for Frimodt, så kalder han ham hjem!«

Lørdagen den 8de Marts 1879 omtrent klokken tolv lod han kirkebetjenten lukke sig ind i Jakobskirken og tog ham med sig ind i en af de åbne stole midt i kirken; efter at have sat sig, sang han et salmevers og bad derpå en bøn for kirken, for Krag og menigheden, at de ret måtte smelte sammen i kærlighed; så sang han igen et vers, gik derefter op til alteret og

stod og så en stund på albertavlen (Blochs billede af Jesu opstandelse); så vendte han sig om og sagde: »Hvormange gange har jeg ikke stået her og set steen blive lagt på steen. Det er mit livs største glæde, at Herren har skænket mig de to kirker (St. Stefans og St. Jakobs); thi dem har han ligefrem givet mig.«

Under et besøg hos den syge kvinde, der som tidligere nævnt havde ligget de mange år i smerter, talte han om mødet hjemme hos Jesus, og idet han gik, sagde han til Søsteren, der plejede hende: »Pas nu godt på hende og vær god ved hende!« Da de to søstre var bleven alene, sagde den ene til den anden: »Hvor Frimodt var underlig idag; det var jo ligesom han vilde tage afsked med os.«

En nu afdød større handlende, der hørte til St. Johannes menighed, har fortalt mig, at Frimodt en aften i slutningen af Februar kom ind i forretningen på Nørregade et kvarter før lukketid. Han sagde til grosserereren og hans hustru, der var tilstede i butikken: »I kan godt lukke nu, selv om det er lidt for tidlig, og lad os så gå ind i kontoret og tale lidt sammen.« Så satte han sig ned og begyndte at tale til dem om Himmerigs glæde, om saligheden der hjemme, og derefter sang han for dem salmen: Tænk når engang den tåge er forsvundet. Så tog han afsked med ordene: »Ja tænk, når vi skal se ham!« Også disse to mennesker talte om, hvor grebet og loftende hans samtale havde været, og hvorledes de begge havde fået det indtryk: »Vi beholder ham vist

ikke længe.« Pastor Krag skriver kort efter hans død: »Det er ikke fra enkelte, men fra mangfoldige huse, man er kommen til mig og har fortalt, hvor elskelig han havde været, da han sidste gang var hos dem; hvordan der havde været ligesom en forklaret glæde over ham, hvordan han havde sunget Guds folks salmer for dem; nogle havde han under håndspåbyggelse velsignet, inden han gik, ret som om han vidste, det var et afskedsbesøg.«

Tirsdagen den 4de Marts var missionsbestyrelsen for sidste gang samlet hos ham. Stein skriver: Han modtog os på denne brede, hjærtelige måde, som alle mindes, der er trådt ind ad Frimodts dør; han var som sædvanlig oprømt og glad, og jeg ser ham endnu stående i døren, med kalenderen i sin hånd og sigende: »Vil Gud, samles vi næste gang den første Tirsdag i April.« — Da dagen kom, lå han i sin grav.

Søndagen den 9de Marts prædikede han for sidste gang. Det var evangeliet om den kananæiske kvinde. Jeg husker endnu, skønt det er 36 år siden, temaet for prædikenen: »Dertil er Guds søn åbenbaret, at han skal afskaffe djævelens gerninger.« — Aftenen efter var han tilstede ved et møde i Københavns præstekonvent; han var tankefuld og påfaldende tavs.

Fredag d. 14de Marts holdt han for sidste gang skriftemål og altergang. Da tjenesten var forbi, sagde han til Klokker Møller: »Vi har haft det velsignet sammen, men — hvorlænge mon det skal vare?«

Lørdag d. 15de Marts blev han kaldt ud til sygeberetelse. Det var et ualmindelig koldt og skarpt

vejr med stærk storm. Da han kom hjem, måtte han gå til sengs, fordi han følte sig syg. Det var en lungebetændelse. Jeg talte i de dage med hans læge om en kvinde, vi begge kendte og som også lå af lungebetændelse. Lægen sagde: »Ja, hun kommer sig nok; men Frimodt er jeg bange for; thi han er overarbejdet og hans kræfter er opslidte.«

Lægens angst var vel begrundet. Kræfterne tog mere og mere af. Da *Vilh. Beck* Mandag aften sad ved hans seng og talte med ham, var hans sjæl endnu klar og fri, men han var meget træt, så besøget blev kort. Da Beck rejste sig og gik, var det med bange anelser; men Frimodt rakte ham hånden til afsked og sagde: »Farvel, ven! Også dette skal tjene til det gode!« — Febereren tog til dag for dag, men selv i feberfantasierne drejede alle hans tanker sig om frelseren; et af de sidste ord var dette: »*At elske Jesus, det er sagen.*«

Fredagen d. 21. Marts gik det som en løbeild over Nørrebro, ja over hele byen: *Frimodt er død!* De, der ikke har oplevet den dag, kan næppe forestille sig den virkning, dette budskab øvede. Den dag så man mænd græde. Indtrykket var så meget stærkere, som døden kom så hurtig, at mange ikke havde hørt, at han var bleven syg. På gaden, i sporvognene, i portene — alle vegne på Nørrebro, hvor man den eftermiddag færdedes, kunde man træffe mennesker, der stod i små klynger og talte dæmpet om, hvad der var sket; og rundtomkring i hjemmene samlede venner i små

kredse for at styrke hverandre til at bære den dybe sorg. Jeg véd om adskillige af disse sammenkomster den aften, hvor man uvilkårlig kom til at synge en af Frimodts yndlingsange: Kristi Stridsmænd ser I mærket! Og hvor man med dyb bevægelse sang: »*Stærke mænd blandt os segne, og vi savne dem.* Hold blot skansen; se jeg kommer, det er Jesu bud, syng ham kækt som svar tilbage: Ja vi vil, o Gud.« Men mest lød vel rundtomkring i menigheden på hin aften en af de salmer, der var ham kærest: Tænk når engang den tåge er forsvunden.

Hans venner samlede dagen efter for at søge at få tilladelse til, at hans støv måtte finde hvile udenfor den kirke, hvor han havde gjort sin velsignede gerning i de 18 år. Det lykkedes at overvinde alle hindringer og få det sat igennem.

Fredag d. 28. Marts var der som en folkevandring ud til St. Johanneskirke. Folk af alle samfundsklasser hastede afsted imellem hverandre, høje og lave, rige og fattige, unge og gamle, mange så svage, at de stod fare for at lide overlast i den vældige trængsel. Kirkedørene måtte låses af; det var som et brusende hav inde i kirken, hvor over 2000 mennesker var stuvede sammen; men udenfor på kirkepladsen stod der andre tusinder og ventede; man vidste, at når hans ungdomsven Johannes Clausen og hans medarbejder pastor Rindom havde talt inde i kirken, skulde Vilh. Beck tale ved graven. Og mest betagende i den stund var måske den forunderlige stilhed blandt disse tusinder og atter tusinde, mens

Beck bragte vennerne den sidste hilsen fra Frimodt med de sidste ord, Frimodt havde sagt til ham selv: *Farvel, venner. Også dette skal tjene til det gode!*

Mindet om den mand, ved hvis grav de tusinder samledes i dyb sorg og med et sugende savn i hjærterne, er bleven bevaret i ærbødig ihukommelse og personlig taknemlighed og kærlighed gennem mere end en menneskealder; og endnu den dag idag stråler gamle øjne, når man taler om ham til mennesker, der endnu lever og personlig har kendt ham. Jeg så det, da jeg for et par år siden ved et møde i Bethesda talte om ham; thi der var foruden mange andre mødt en kreds af gamle, der i flere år ikke havde været til aftenforedrag, men nu havde slæbt sig op ad Bethedas mange trapper for endnu en gang at høre om ham, der i ungdomsdagene havde tændt troens ild i deres hjerter. Og efter foredraget kom de hen til mig, nogle med tårer i øjnene, og takkede for den stund, hvor deres ungdoms lyseste minder var draget frem for dem påny.

At hans minde således er bleven bevaret gennem de mange år i trofast, inderlig kærlighed, det har ikke sin grund i, at han var i besiddelse af nogen ualmindelig begavelse, ej heller er det fordi man hos ham møder store, nye tanker og syner, ej heller fordi han har efterladt betydelige skrifter, men det skyldes hans hele kristusgrebne personlighed, der samlede sig om ét, at sætte livet ind for at vinde menneskesjæle

for Herren. Jeg har aldrig i mit liv mødt en mand, der stærkere end Rudolf Frimodt var et vidnesbyrd om sandheden af Herrens ord: Hvo som tror på mig, af hans liv skal flyde levende vandstrømme.

Chr. Richardt har skønt skildret ham og hans præstegerning i en sang, der blev sunget ved hans jordefærd:

»*Hyrde* var han; en af dem,
Som blandt tjørn om lammet leder!
Tjener var han; en af dem,
Som til bryllup staklen beder!
Høstkarl var han; en af dem,
Som bar frugter med sig hjem!

Hver en *vilje*, stærk som hans
Til i Guds sig ind at bøje,
Hvert et *blik*, som i sin glans
Fik et genskin fra det høje,
Hver en *hånd*, så varm og fast,
Sejrer samme stund de brast.«

Men det skønneste vidnesbyrd om ham og hans gerning tykkes mig at være det, der lød få dage efter hans jordefærd fra en mand, hvis ord har så meget mere vægt, som han ellers var skarp og kritisk og sjælden lod stemning og følelse komme til orde. Jeg har liggende foran mig et gammel, gulnet eksemplar af »Fædrelandet« fra 1. April 1879. Der findes på første spalte et herligt mindedigt om Frimodt af Dr. theol. *Jens Paludan Müller*. Jeg slutter

mit foredrag med at anføre nogle vers; thi en skønnere og sandere sammenfatning i korthed af Fridomts liv og gerning kan ikke gives; de lyder således:

Ildfulde sjæl med tanke rén,
 Som aldrig verden har besveget
 For sandheds ord, og ej er veget
 Tilbage for dens hån og stén;
 Du vidste, Vejen er kun én,
 Der vandres trygt i verdensvrимlen,
 Der fører lige ind i himlen,
 Der smykket er med palmegren.

At stå i slagets angst og hast
 Så rolig som i aftenkøle,
 Og al dets jammer dog at føle
 Som om Dit eget hjærte brast:
 Det sejersvisse øjekast,
 Det suk for dem, der ligger under,
 Det lærte Du af Jesu vunder,
 Med hjærte blødt og vilje fast.

Stålsatte præst og tjener god
 Med malmet i Din skønne stemme,
 Med ånden hos Din Frelser hjemme,
 Med kærlighedens fulde mod!
 Når Du til kirke ringe lod,
 Blev overhyrden kendt på røsten,
 Og hjorden fløkkedes om trøsten,
 Der giver syge sjæle bod.

Du dådens mand, så rank og hold,
 Kun ét Du valgte, ét Du vilde:
 At lukke til for sorgens kilde
 Og frelse ud af fjendens vold;
 Du tjente for Din Herres sold
 Den fred, han lod Dig nu annamme:
 Et *sværd*, et *kors*, et *hjertes* flamme
 Var mærket i Dit blanke skjold!

